การร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก: ผู้มีสิทธิร้อง ศาลที่ยื่น เอกสาร ระยะเวลา และหน้าที่หลังศาลมีคำสั่ง

โดย เอกสยาม ชัยศร ที่ปรึกษากฎหมาย
บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด

> เนื้อหานี้เป็นข้อมูลกฎหมายทั่วไป ไม่ใช่ความเห็นทางกฎหมายเฉพาะกรณี การพิจารณาแต่ละเรื่องต้องอาศัยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของเรื่องนั้น ฉบับออนไลน์ที่ปรับปรุงล่าสุดอยู่ที่ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

สาระสำคัญโดยสรุป

- ผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก ได้แก่ ทายาท ผู้มีส่วนได้เสีย และพนักงานอัยการ และต้องมีเหตุตามที่กฎหมายกำหนด เช่น มีเหตุขัดข้องในการจัดการหรือแบ่งปันมรดก[1]
- คำร้องยื่นต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลขณะถึงแก่ความตาย ถ้าเจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร ยื่นต่อศาลที่ทรัพย์มรดกตั้งอยู่[2]
- ผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริตหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ และบุคคลล้มละลาย เป็นผู้จัดการมรดกไม่ได้[3]
- หน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้งเริ่มนับแต่วันที่ได้ฟังหรือถือว่าได้ฟังคำสั่งศาล และต้องลงมือทำบัญชีทรัพย์มรดกภายในสิบห้าวัน ทำให้เสร็จภายในหนึ่งเดือน[4][5][6]
- ผู้จัดการมรดกที่ละเลยหน้าที่อาจถูกผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ศาลถอนได้ก่อนการปันมรดกเสร็จสิ้น[7] และการเบียดบังทรัพย์มรดกเป็นความผิดอาญาฐานยักยอก[8]

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

ความจำเป็นของการมีผู้จัดการมรดก

เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาททันทีโดยผลของกฎหมาย[9] กองมรดกได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดต่าง ๆ เว้นแต่ที่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้[10] ในทางตำรา การตกทอดจึงไม่ต้องอาศัยคำสั่งศาล แต่ในทางปฏิบัติ ธนาคาร สำนักงานที่ดิน กรมการขนส่งทางบก และนายทะเบียนอื่น ไม่อาจทราบได้เองว่าผู้ใดเป็นทายาทและมีสิทธิเพียงใด หน่วยงานเหล่านี้จึงต้องการบุคคลที่กฎหมายรับรองให้กระทำการแทนกองมรดก บุคคลนั้นคือผู้จัดการมรดก

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ผู้จัดการมรดกมีได้สองทาง คือ ตั้งขึ้นโดยพินัยกรรม หรือตั้งขึ้นโดย คำสั่งศาล[11] ผู้จัดการมรดกโดย พินัยกรรม อาจ ตั้งขึ้น โดย ผู้ทำ พินัยกรรม เอง หรือ โดย บุคคล ซึ่งพินัยกรรมระบุให้เป็นผู้ตั้ง[12] ข้อพิจารณาที่ตามมาคือ แม้พินัยกรรมจะตั้งผู้จัดการมรดกไว้แล้ว ในทางปฏิบัตินายทะเบียนยังคงเรียกคำสั่งศาลเป็นหลักฐานประกอบการจดทะเบียนโอนทรัพย์ ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมจึงมักต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งตั้งตามข้อกำหนดพินัยกรรมอยู่ดี

> ตัวบท, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713
>
> ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกก็ได้ ในกรณีดังต่อไปนี้ (1) เมื่อเจ้ามรดกตาย ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมได้สูญหายไป หรืออยู่นอกราชอาณาเขต หรือเป็นผู้เยาว์ (2) เมื่อผู้จัดการมรดกหรือทายาทไม่สามารถ หรือไม่เต็มใจที่จะจัดการ หรือมีเหตุขัดข้องในการจัดการ หรือในการแบ่งปันมรดก (3) เมื่อข้อกำหนดพินัยกรรมซึ่งตั้งผู้จัดการมรดกไว้ไม่มีผลบังคับได้ด้วยประการใด ๆ
>
> การตั้งผู้จัดการมรดกนั้น ถ้ามีข้อกำหนดพินัยกรรมก็ให้ศาลตั้งตามข้อกำหนดพินัยกรรม และถ้าไม่มีข้อกำหนดพินัยกรรม ก็ให้ศาลตั้งเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกตามพฤติการณ์ และโดยคำนึงถึงเจตนาของเจ้ามรดก แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร

ผู้มีสิทธิร้องขอและเหตุแห่งการร้องขอ

มาตรา 1713 เปิดให้บุคคลสามประเภทร้องต่อศาล ได้แก่ ทายาท ผู้มีส่วนได้เสีย และพนักงานอัยการ โดยต้องมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งในสามประการ คือ ทายาทสูญหาย อยู่นอกราชอาณาเขต หรือเป็นผู้เยาว์, ผู้จัดการมรดก หรือ ทายาทไม่สามารถ ไม่เต็มใจ หรือ มีเหตุขัดข้องในการจัดการ หรือ แบ่งปันมรดก, หรือ ข้อกำหนดพินัยกรรมที่ตั้งผู้จัดการมรดกไว้ไม่มีผลบังคับ[13] ในทางปฏิบัติ เหตุที่ใช้บ่อยที่สุดคือเหตุขัดข้องในการจัดการ เพราะนายทะเบียนไม่ยอมจดทะเบียนโอนทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทโดยไม่มีคำสั่งศาล

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

"ทายาท" หมายถึงทั้งทายาทโดยธรรมและผู้รับพินัยกรรม ทายาทโดยธรรมมีหกลำดับ ได้แก่ ผู้สืบสันดาน บิดามารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดา ปู่ย่าตายาย และลุงป้าน้าอา และคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นทายาทโดยธรรมอีกฐานะหนึ่ง[14] ส่วนแบ่งของคู่สมรสแปรไปตามลำดับทายาทที่ยังมีชีวิตอยู่ ตั้งแต่ส่วนแบ่งเสมือนทายาทชั้นบุตรจนถึงรับมรดกทั้งหมดเมื่อไม่มีทายาทลำดับใดเลย[15] ฐานะผู้สืบสันดานของบุตรที่เกิดจากบิดามารดาซึ่งมิได้สมรสกันขึ้นกับการที่บิดาจดทะเบียนรับรองบุตร หรือบิดารับรองโดยพฤตินัยตามมาตรา 1627 ดูบทความการจดทะเบียนรับรองบุตร

"ผู้มีส่วนได้เสีย" เป็นถ้อยคำที่ศาลฎีกาตีความตามสภาพของส่วนได้เสียในกองมรดก ไม่จำกัดเฉพาะผู้มีฐานะทายาท บุคคลที่โต้แย้งว่าทรัพย์ซึ่งมีชื่อผู้ตายถือกรรมสิทธิ์เป็นของตน ย่อมเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่ร้องขอได้ แม้จะถูกตัดมิให้รับมรดกโดยพินัยกรรมแล้วก็ตาม

คำวินิจฉัยของศาล, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8935/2568[16]

ผู้ตายทำพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์มรดกทั้งหมด ทายาทโดยธรรมที่ไม่ได้รับประโยชน์จากพินัยกรรม รวมทั้งมารดาของผู้ตาย จึงเป็นผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1608 วรรคท้าย แต่เมื่อมารดาโต้แย้งว่าที่ดินบางรายการในพินัยกรรมเป็นของตนที่ใส่ชื่อผู้ตายถือแทน มารดาย่อมเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์นั้น มีสิทธิร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกได้ตามมาตรา 1713 วรรคหนึ่ง และจะร้องขอให้ตั้งบุคคลอื่นที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 1718 เป็นผู้จัดการมรดกก็ได้ ไม่จำต้องเป็นผู้จัดการมรดกด้วยตนเอง ศาลฎีกาพิพากษาแก้ให้ผู้ร้องกับบุคคลที่ผู้คัดค้านเสนอร่วมกันจัดการเฉพาะทรัพย์ตามพินัยกรรมลำดับที่ 1 ถึงที่ 4 ซึ่งมีข้อโต้แย้ง ส่วนทรัพย์มรดกอื่นให้ผู้ร้องจัดการแต่ผู้เดียว

“นับว่าผู้คัดค้านเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์ดังกล่าว ชอบที่ผู้คัดค้านจะร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1713 วรรคหนึ่ง”

ในทางกลับกัน ผู้ที่อ้างสิทธิจากพินัยกรรมซึ่งเป็นโมฆะ ย่อมไม่ใช่ทายาทและไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสีย

คำวินิจฉัยของศาล, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 574-575/2567[17]

ขณะทำพินัยกรรม เจ้ามรดกป่วยหนักและชราภาพจนไม่อาจรับรู้สาระสำคัญของพินัยกรรมที่ผู้คัดค้านกับพวกจัดทำมาให้พิมพ์ลายนิ้วมือ พินัยกรรมเป็นโมฆะ ผู้คัดค้านจึงไม่ใช่ทายาทและไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียที่จะร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกตามมาตรา 1713

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

“พินัยกรรมจึงเป็นโมฆะ ผู้คัดค้านจึงไม่ใช่ทายาทและไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียที่จะมาร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1713”

ความเห็นของสำนักงาน

ผู้ร้องควรระบุฐานะของตนให้ตรงกับข้อเท็จจริงตั้งแต่ในคำร้อง ว่าเป็นทายาทโดยธรรมลำดับใด เป็นผู้รับพินัยกรรม หรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียเพราะเหตุใด พร้อมเอกสารแสดงความสัมพันธ์หรือส่วนได้เสียนั้น เพราะฐานะของผู้ร้องเป็นประเด็นแรกที่ศาลไต่สวนและเป็นประเด็นที่ผู้คัดค้านยกขึ้นโต้แย้งมากที่สุด

ศาลที่มีเขตอำนาจรับคำร้อง

คำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดกต้องเสนอต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย ถ้าเจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์มรดกอยู่ในเขตศาล[18] ภูมิลำเนาในที่นี้พิจารณาจากถิ่นที่อยู่อันเป็นแหล่งสำคัญของผู้ตาย ซึ่งโดยทั่วไปตรงกับที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน แต่หากผู้ตายมีถิ่นที่อยู่จริงต่างจากทะเบียนบ้าน ข้อเท็จจริงเรื่องถิ่นที่อยู่จริงเป็นเรื่องที่ต้องนำสืบ

> ตัวบท, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 จัตวา
>
> คำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดก ให้เสนอต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์มรดกอยู่ในเขตศาล

คดีร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท ยื่นเป็นคำร้องขอฝ่ายเดียว ศาลจะประกาศนัดไต่สวนเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสคัดค้าน หากไม่มีผู้คัดค้าน ศาลไต่สวนพยานฝ่ายผู้ร้องแล้วมีคำสั่งได้ในวันนัด หากมีผู้คัดค้าน คดีกลายเป็นคดีมีข้อพิพาทระหว่างผู้ร้องกับผู้คัดค้านว่าผู้ใดสมควรเป็นผู้จัดการมรดก

บุคคลที่ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดกได้

กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าผู้จัดการมรดกต้องเป็นทายาท บุคคลใดก็เป็นได้หากไม่มีลักษณะต้องห้ามสามประการ คือ ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เป็นบุคคลวิกลจริตหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือเป็นบุคคลล้มละลาย[19] เมื่อไม่มีข้อกำหนดพินัยกรรม ศาลตั้งผู้จัดการมรดกเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกตามพฤติการณ์และโดยคำนึงถึงเจตนาของเจ้ามรดก[20]

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

> ตัวบท, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1718
>
> บุคคลต่อไปนี้จะเป็นผู้จัดการมรดกไม่ได้ (1) ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ (2) บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ (3) บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย

เมื่อมีผู้ร้องและผู้คัดค้านเสนอตัวเป็นผู้จัดการมรดกทั้งสองฝ่าย ศาลเลือกบุคคลที่จะจัดการเพื่อประโยชน์แก่กองมรดก ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทายาทโดยธรรมย่อมอยู่ในฐานะที่เหมาะสมกว่าบุคคลภายนอกที่มีข้อโต้แย้งกรรมสิทธิ์กับกองมรดก

คำวินิจฉัยของศาล, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4067/2560[21]

เมื่อผู้ตายยังมีทายาทโดยธรรมและทายาทนั้นร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก ทายาทโดยธรรมย่อมสมควรเป็นผู้จัดการมรดกยิ่งกว่าผู้คัดค้านซึ่งเป็นเพียงเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกับผู้ตายในช่วงเวลาหนึ่ง และข้อโต้แย้งของผู้คัดค้านเป็นไปเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอกและของตนเอง ไม่ใช่เพื่อประโยชน์แก่กองมรดก

“ผู้ร้องซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมย่อมสมควรเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายยิ่งกว่าผู้คัดค้านซึ่งเป็นเพียงเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันมากับผู้ตายในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น”

ผู้ทำพินัยกรรมจะตั้งผู้จัดการมรดกคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ และถ้ามีผู้จัดการมรดกหลายคน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าแต่ละคนจะจัดการโดยลำพังไม่ได้[22] การทำการตามหน้าที่ของผู้จัดการมรดกหลายคนต้องถือเอาเสียงข้างมาก ถ้าเสียงเท่ากัน ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ศาลชี้ขาดได้[23] ศาลจึงอาจตั้งผู้จัดการมรดกร่วมกันหลายคนเมื่อฝ่ายต่าง ๆ มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับทรัพย์มรดก ดังที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8935/2568 ซึ่งศาลให้ผู้ร้องและบุคคลที่ผู้คัดค้านเสนอร่วมกันจัดการเฉพาะทรัพย์ที่มีข้อโต้แย้ง และให้ผู้ร้องจัดการทรัพย์มรดกส่วนอื่นแต่ผู้เดียว

ความเห็นของสำนักงาน

การตั้งผู้จัดการมรดกร่วมหลายคนช่วยถ่วงดุลระหว่างทายาทที่ขัดแย้งกัน แต่มีต้นทุนในการดำเนินการ เพราะนิติกรรมทุกรายการต้องอาศัยเสียงข้างมากหรือความยินยอมร่วมกัน หากทายาทไม่ขัดแย้งกัน การตั้งผู้จัดการมรดกคนเดียวโดยทายาทอื่นทำหนังสือให้ความยินยอม จะทำให้การแบ่งปันมรดกเสร็จเร็วกว่าและมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

เอกสาร ขั้นตอน และระยะเวลาในทางปฏิบัติ

การร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกที่ไม่มีผู้คัดค้านใช้เวลาโดยทั่วไปประมาณหนึ่งถึงสองเดือนนับแต่วันยื่นคำร้องจนถึงวันที่ศาลมีคำสั่ง ขึ้นอยู่กับกำหนดนัดของแต่ละศาล ขั้นตอนหลักมีสี่ขั้น คือ รวบรวมเอกสารและจัดทำบัญชีเครือญาติ ยื่นคำร้องและชำระค่าธรรมเนียม ศาลประกาศและนัดไต่สวน และไต่สวนพยานจนศาลมีคำสั่ง

กลุ่มเอกสาร	รายการที่ศาลใช้ประกอบการไต่สวน	เหตุที่ต้องใช้
การตายของเจ้ามรดก	ใบมรณบัตร, ทะเบียนบ้านของผู้ตายที่จำหน่ายการตายแล้ว	พิสูจน์การตายและภูมิลำเนาขณะตาย เพื่อเขตอำนาจศาลตามมาตรา 4 จัตวา
ฐานะของผู้ร้อง	บัตรประชาชน ทะเบียนบ้าน ทะเบียนสมรส สูติบัตร หรือเอกสารแสดงความเป็นทายาทหรือส่วนได้เสีย	พิสูจน์ว่าผู้ร้องเป็นทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 1713
ทายาททั้งหมด	บัญชีเครือญาติ, หนังสือให้ความยินยอมของทายาทอื่น, ใบมรณบัตรของทายาทที่ตายก่อน	ให้ศาลเห็นว่าผู้ใดมีสิทธิรับมรดกบ้าง และไม่มีผู้ใดคัดค้าน
ทรัพย์มรดก	โฉนดที่ดิน สมุดบัญชีเงินฝาก ทะเบียนรถ หุ้น และหลักฐานหนี้สิน	แสดงว่ามีทรัพย์ที่ต้องจัดการ และใช้เป็นฐานของบัญชีทรัพย์มรดก ตามมาตรา 1728
พินัยกรรม (ถ้ามี)	ต้นฉบับพินัยกรรมและพยานในพินัยกรรม	ศาลต้องตั้งตามข้อกำหนดพินัยกรรมเมื่อข้อกำหนดนั้นมีผลบังคับได้
คุณสมบัติของผู้จะเป็นผู้จัดการมรดก	หนังสือรับรองว่าไม่เป็นบุคคลล้มละลาย และไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่น	ตามมาตรา 1718

สำนักงานยื่นคำร้องต่อศาลผ่านระบบรับส่งคำคู่ความทางอิเล็กทรอนิกส์ของศาลยุติธรรมในศาลที่เปิดให้บริการ และนำผู้ร้องเข้าเบิกความในวันนัดไต่สวน คำสั่งศาลที่ตั้งผู้จัดการมรดกใช้เป็นหลักฐานต่อนายทะเบียนและสถาบันการเงินได้เมื่อได้รับสำเนาคำสั่งที่เจ้าหน้าที่ศาลรับรองแล้ว

ความเห็นของสำนักงาน

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

ค่าใช้จ่ายของคดีประกอบด้วยค่าธรรมเนียมศาลและค่าประกาศ ซึ่งเป็นจำนวนไม่มาก กับค่าบริการของสำนักงานซึ่งแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนเริ่มงาน ปัจจัยที่ทำให้ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาเพิ่มขึ้นคือ ทายาทที่ติดต่อไม่ได้หรืออยู่ต่างประเทศ เอกสารทะเบียนที่ชื่อสกุลไม่ตรงกัน และการมีผู้คัดค้าน ผู้ร้องจึงควรรวบรวมหนังสือให้ความยินยอมของทายาททุกคนไว้ก่อนยื่นคำร้อง

หน้าที่ของผู้จัดการมรดกหลังศาลมีคำสั่ง

หน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้งเริ่มนับแต่วันที่ได้ฟังหรือถือว่าได้ฟังคำสั่งศาล[24] ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ทำการอันจำเป็นเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งแจ้งชัดหรือโดยปริยายแห่งพินัยกรรม เพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไป หรือเพื่อแบ่งปันทรัพย์มรดก[25] หน้าที่แรกที่มีกำหนดเวลาคือการทำบัญชีทรัพย์มรดก ซึ่งต้องลงมือภายในสิบห้าวันนับแต่วันเริ่มหน้าที่[26] และต้องทำให้เสร็จภายในหนึ่งเดือน ต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกองมรดก[27]

> ตัวบท, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1719
>
> ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็น เพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่งแจ้งชัดหรือโดยปริยายแห่งพินัยกรรม และเพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไปหรือเพื่อแบ่งปันทรัพย์มรดก

ผู้จัดการมรดกต้องจัดการตามหน้าที่และทำรายงานแสดงบัญชีการจัดการและแบ่งปันมรดกให้เสร็จภายในหนึ่งปี เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม ทายาทโดยจำนวนข้างมาก หรือศาลกำหนดเวลาไว้เป็นอย่างอื่น[28] รายงานแสดงบัญชีนั้นต้องส่งมอบแก่ทายาทล่วงหน้าพร้อมเอกสารไม่น้อยกว่าสิบวัน การให้อนุมัติหรือปลดเปลื้องความรับผิดจึงจะสมบูรณ์[29] ตราบใดที่เจ้าหนี้กองมรดกหรือผู้รับพินัยกรรมที่ปรากฏตัวยังไม่ได้รับชำระหนี้หรือส่วนได้ครบทุกคน ทรัพย์มรดกถือว่ายังอยู่ในระหว่างจัดการ และเมื่อเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้แล้ว ผู้จัดการมรดกต้องแบ่งปันมรดก[30]

วิธีคิดส่วนแบ่งของทายาทแต่ละลำดับและของคู่สมรส และการแบ่งตัวทรัพย์ เช่น ที่ดินมรดก อยู่ในหน้าการแบ่งมรดก ส่วนกรณีที่ทายาทโต้แย้งความสมบูรณ์ของพินัยกรรม อยู่ในหน้า พินัยกรรมเป็นโมฆะและการฟ้องเพิกถอนพินัยกรรม

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

ความ รับผิด ของ ผู้จัดการมรดก ต่อ ทายาท เป็นไปตาม บทบัญญัติ ว่าด้วย ตัวแทน คือ มาตรา 809 ถึง 812 มาตรา 819 และมาตรา 823 โดย อนุโลม และ ต่อ บุคคลภายนอก ตามมาตรา 831[31] ผู้จัดการมรดก จะ ทำ นิติกรรม ที่ ตน มีส่วนได้เสีย เป็นปฏิปักษ์ต่อกองมรดกไม่ได้ เว้นแต่ พินัยกรรม อนุญาต หรือได้รับอนุญาต จาก ศาล[32] ข้อห้ามนี้เป็นเหตุให้ผู้จัดการมรดกที่เป็นทายาทด้วย ต้องแยกฐานะของตนให้ชัดเมื่อโอนทรัพย์มรดก ให้แก่ตนเอง

การเบียดบังทรัพย์มรดกไปเป็นของตนหรือของผู้อื่นโดยทุจริต ไม่ใช่เพียงความรับผิดทางแพ่ง แต่เป็นความ ผิดอาญาฐานยักยอกในฐานะผู้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่นตามคำสั่งศาล

คำวินิจฉัยของศาล, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3256/2563[33]

เมื่อ ศาล ตั้ง จำเลย เป็น ผู้จัดการมรดก แล้ว จำเลย จะ จัดการ มรดก ตามอำเภอใจ ไม่ได้ ต้อง ทำหน้าที่ ภายใต้ หลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเฉพาะ หน้าที่ รวบรวม ทรัพย์มรดก ทั้งหลาย มา จัดการ และแบ่งปันแก่ทายาทผู้มีสิทธิทุกคน การเบียดบังทรัพย์มรดกเป็นของตนเป็นความผิดฐานยักยอกในฐานะ ผู้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่นตามคำสั่งศาล

“จำเลยไม่อาจจัดการมรดกให้เป็นไปทางหนึ่งทางใดตามอำเภอใจได้ แต่จักต้องทำหน้าที่ผู้จัดการมรดก ภายใต้กรอบและหลักเกณฑ์ที่ ป.พ.พ. กำหนดไว้”

การถอนผู้จัดการมรดก การลาออก และอายุความ

ผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใด ร้องขอให้ศาลสั่งถอนผู้จัดการมรดกได้ เพราะเหตุละเลยไม่ทำการ ตามหน้าที่ หรือ เพราะ เหตุ อย่าง อื่น ที่ สมควร แต่ ต้อง ร้องขอ ก่อนที่ การ ปัน มรดก เสร็จสิ้น ส่วน ผู้จัดการมรดก เอง จะ ลาออกได้เมื่อมีเหตุอันสมควรและได้รับอนุญาตจากศาล[34]

> ตัวบท, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1727
>
> ผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดจะร้องขอให้ศาลสั่งถอนผู้จัดการมรดก เพราะเหตุผู้จัดการมรดกละเลยไม่ทำการตาม หน้าที่ หรือเพราะเหตุอย่างอื่นที่สมควรก็ได้ แต่ต้องร้องขอเสียก่อนที่การปันมรดกเสร็จสิ้นลง
>
> แม้ถึงว่าจะได้เข้ารับตำแหน่งแล้วก็ดี ผู้จัดการมรดกจะลาออกจากตำแหน่งโดยมีเหตุอันสมควรก็ได้ แต่ต้องได้รับ อนุญาตจากศาล

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

เหตุละเลยหน้าที่ที่พบบ่อย ได้แก่ ไม่ทำบัญชีทรัพย์มรดกภายในกำหนด ไม่แบ่งปันมรดกโดยไม่มีเหตุอันสมควร โอนทรัพย์มรดกเป็นของตนเองโดยไม่แบ่งแก่ทายาทอื่น และไม่แจ้งความคืบหน้าแก่ทายาท การร้องขอถอนต้องยื่นต่อศาลเดิมที่มีคำสั่งตั้ง และผู้ร้องขอถอนมักขอให้ศาลตั้งตนหรือบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการมรดกแทนในคำร้องเดียวกัน

ในเรื่องอายุความ คดีเกี่ยวกับการจัดการมรดก ทายาทต้องฟ้องภายในห้าปีนับแต่การจัดการมรดกสิ้นสุดลง[35] ส่วนคดีมรดกทั่วไป ห้ามฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เจ้ามรดกตายหรือนับแต่ทายาทโดยธรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตาย และไม่ว่ากรณีใดห้ามฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่เจ้ามรดกตาย[36] ข้อพิจารณาที่ตามมาคือ การร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกไม่ใช่การฟ้องคดีมรดก จึงไม่อยู่ในบังคับอายุความหนึ่งปีตามมาตรา 1754 แต่สิทธิของทายาทที่จะเรียกร้องส่วนแบ่งจากทายาทอื่นซึ่งครอบครองทรัพย์มรดกอยู่อาจตกอยู่ในบังคับอายุความดังกล่าว การยื่นคำร้องตั้งผู้จัดการมรดกล่าช้าจึงมีผลต่อสิทธิของทายาทในทางอ้อม

ความเห็นของสำนักงาน

ทายาทที่ทราบว่าผู้จัดการมรดกไม่แบ่งปันทรัพย์ ควรมีหนังสือทวงถามเป็นลายลักษณ์อักษรและเก็บหลักฐานการติดต่อไว้ เพราะพฤติการณ์ละเลยหน้าที่ต้องพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐาน และต้องดำเนินการก่อนที่การปันมรดกจะเสร็จสิ้น ซึ่งเป็นเงื่อนเวลาที่ตัดสิทธิในการร้องขอถอน

กฎหมายเปรียบเทียบ อังกฤษ เยอรมนี และญี่ปุ่น

ระบบกฎหมายหลักของโลกตอบคำถามเดียวกันว่า "ระหว่างที่ยังไม่ได้แบ่งมรดก ทรัพย์เป็นของใคร และใครมีอำนาจจัดการ" ด้วยคำตอบที่ต่างกันสองแบบ แบบแรกคือระบบสืบสิทธิทั้งกอง (universal succession) ซึ่งทรัพย์ตกแก่ทายาททันทีเมื่อเจ้ามรดกตาย ผู้จัดการมรดกเป็นเพียงกลไกเสริม ไทย เยอรมนี และญี่ปุ่นอยู่ในกลุ่มนี้ แบบที่สองคือระบบผู้แทนกองมรดก (personal representative) ของอังกฤษ ซึ่งทรัพย์ตกแก่ผู้จัดการมรดกก่อน ทายาทได้รับเมื่อการจัดการเสร็จ การเปรียบเทียบช่วยให้เห็นว่าเหตุใดคำสั่งศาลตั้งผู้จัดการมรดกของไทยจึงเป็นเรื่อง "เพื่อประโยชน์ในการจัดการ" ไม่ใช่การโอนกรรมสิทธิ์ และช่วยให้ผู้อ่านชาวต่างชาติที่มีทรัพย์สินในไทยเทียบกับระบบของประเทศตนได้

อังกฤษและเวลส์ ทรัพย์มรดกไม่ตกแก่ทายาทโดยตรง แต่ตกแก่ผู้แทนกองมรดก ได้แก่ ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม (executor) หรือผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้ง (administrator) กรณีที่ผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรม พระราชบัญญัติการจัดการมรดก ค.ศ. 1925 (Administration of Estates Act 1925) มาตรา 9 ให้ทรัพย์มรดก

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

ตกอยู่แก่เจ้าหน้าที่ทรัสต์สาธารณะ (Public Trustee) เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลจะออกหนังสือตั้งผู้จัดการมรดก โดย Public Trustee ไม่ได้ประโยชน์และไม่มีหน้าที่ใดในทรัพย์นั้น ในทางปฏิบัติ ผู้แทนกองมรดกต้องมีหนังสือรับรองจากศาล (grant of probate หรือ letters of administration) จึงจะแสดงอำนาจต่อธนาคารและนายทะเบียนได้ พระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน มาตรา 25 กำหนดหน้าที่ของผู้แทนกองมรดกไว้ สาม ประการ คือ รวบรวม ทรัพย์มรดก ทั้ง อสังหาริมทรัพย์ และ สังหาริมทรัพย์ แล้ว จัดการ ตามกฎหมาย แสดง บัญชี ทรัพย์มรดก โดย สาบาน ต่อ ศาล และ ชี้แจง การ จัดการ เมื่อ ศาล สั่ง และ ส่งคืน หนังสือรับรอง เมื่อ ศาลสูง สั่ง[ก] ส่วน พระราชบัญญัติ ศาล อาวุโส ค.ศ. 1981 (Senior Courts Act 1981) มาตรา 116 ให้อำนาจศาลสูงข้ามบุคคลที่มีสิทธิได้รับหนังสือรับรองตามลำดับปกติ แล้วตั้งบุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรแทนได้เมื่อมี พฤติการณ์ พิเศษ (special circumstances) ซึ่งเทียบได้กับดุลพินิจของศาลไทยตามมาตรา 1713 วรรคสอง ที่ตั้ง ผู้จัดการมรดก "เพื่อ ประโยชน์ แก่ กองมรดก"[ข] คณะกรรมการ ตุลาการ แห่ง สภา องคมนตรี (Privy Council) วางหลักไว้ในคดี Commissioner of Stamp Duties (Queensland) v Livingston (ค.ศ. 1964) ว่าทรัพย์ที่ตกแก่ผู้จัดการมรดกตามตำแหน่งตกแก่ผู้นั้นในฐานะเจ้าของเต็มโดยไม่แยกสิทธิตามกฎหมายกับสิทธิ ตาม หลัก ความเป็นธรรม แต่ถือไว้เพื่อปฏิบัติหน้าที่จัดการ มิใช่เพื่อประโยชน์ของตน ส่วนผู้รับมรดกส่วนที่เหลือ (residuary legatee) ระหว่างที่การจัดการยังไม่เสร็จ ไม่มีสิทธิในทางทรัพย์เหนือทรัพย์ชิ้นใดโดยเฉพาะ มีเพียงสิทธิเรียกร้องให้จัดการมรดกโดยถูกต้อง[ค] หลักนี้ตรงข้ามกับมาตรา 1599 ของไทยที่ให้มรดกตกทอดแก่ทายาททันที

เยอรมนี ประมวล กฎหมายแพ่ง เยอรมัน (BGB) มาตรา 1922 วรรค หนึ่ง วาง หลัก สืบ สิทธิ ทั้ง กอง ว่า เมื่อบุคคล ตาย ทรัพย์สิน ของ บุคคล นั้น ตก แก่ ทายาท คนเดียว หรือ หลาย คน "ใน ฐานะ ที่ เป็น กอง เดียวกัน" (als Ganzes) โดย ไม่ต้อง มี คำสั่งศาล และ ไม่ มี ตำแหน่ง ผู้จัดการมรดก เป็นหลัก สิ่ง ที่ ทายาท ขอ จาก ศาล มรดก (Nachlassgericht) คือ หนังสือรับรอง สิทธิ รับมรดก (Erbschein) ตามมาตรา 2353 ซึ่ง รับรอง ว่า ผู้ใด เป็น ทายาทและมีส่วนเท่าใด ใช้แสดงต่อสำนักงานทะเบียนที่ดินและธนาคารในทำนองเดียวกับที่คนไทยใช้คำสั่งตั้งผู้จัดการมรดก ส่วนมาตรา 1960 ให้ศาลมรดกดูแลรักษากองมรดกเท่าที่มีความจำเป็น ระหว่างที่ยังไม่มีการรับมรดก ยังไม่ทราบว่าผู้ใดเป็นทายาท หรือยังไม่แน่ว่าทายาทรับมรดกแล้วหรือไม่ โดยสั่งประทับตราให้วางเงิน หลักทรัพย์ และของมีค่า ให้ทำบัญชีทรัพย์มรดก และตั้งผู้ดูแลกองมรดก (Nachlasspfleger) ได้[ง] ระบบเยอรมันจึงแยก "หลักฐานว่าใครเป็นทายาท" ออกจาก "ผู้มีอำนาจจัดการ" ขณะที่ระบบไทยรวมสองหน้าที่ไว้ในคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดกฉบับเดียว

ญี่ปุ่น ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 882 กำหนดว่าการรับมรดกเริ่มเมื่อตาย และมาตรา 896 กำหนดว่าทายาทสืบสิทธิและหน้าที่ทั้งปวงที่เป็นของเจ้ามรดกนับแต่เวลาเริ่มรับมรดก เว้นแต่ที่เป็นการเฉพาะตัวของเจ้ามรดก ซึ่งมีถ้อยคำใกล้เคียงกับมาตรา 1599 และ 1600 ของไทยอย่างยิ่ง ระบบญี่ปุ่นมีกลไกเสริมสองชั้น ชั้นแรก มาตรา 897 ทวิ ให้ศาลครอบครัวตั้งผู้ดูแลทรัพย์มรดกหรือสั่งการที่จำเป็นเพื่อรักษาทรัพย์

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

มรดกได้ทุกเมื่อตามคำขอของผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการ เว้นแต่ทายาทคนเดียวรับมรดกโดยไม่มีเงื่อนไขแล้ว ทายาทหลายคนแบ่งมรดกเสร็จทั้งหมดแล้ว หรือศาลตั้งผู้ชำระบัญชีกองมรดกไว้แล้ว ผู้มีสิทธิร้องในมาตรานี้ตรงกับมาตรา 1713 ของไทยที่ให้พนักงานอัยการร้องได้เช่นกัน ชั้นที่สอง มาตรา 1010 ให้ศาลครอบครัวตั้งผู้จัดการตามพินัยกรรม (遺言執行者) ตามคำขอของผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อไม่มีหรือไม่มีอีกต่อไป และมาตรา 1011 บังคับให้ผู้จัดการตามพินัยกรรมทำบัญชีทรัพย์มรดกโดยไม่ชักช้าและส่งมอบแก่ทายาท โดยทายาทขอให้ทำต่อหน้าตนหรือให้โนตารี (公証人 ผู้รับรองเอกสาร) เป็นผู้ทำได้[จ] หน้าที่ทำบัญชีนี้คือคู่ขนานของมาตรา 1728 และ 1729 ของไทย ต่างกันที่ไทยกำหนดเวลาไว้ในตัวบท คือต้องลงมือภายในสิบห้าวันและทำให้เสร็จภายในหนึ่งเดือน ซึ่งศาลขยายได้เมื่อผู้จัดการมรดกร้องขอก่อนครบกำหนด

ประเทศ	ทรัพย์ตกแก่ใครเมื่อตาย	เอกสารที่ใช้แสดงต่อนายทะเบียน	ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการ	หน้าที่ทำบัญชีทรัพย์มรดก
ไทย	ทายาททันที (ป.พ.พ. มาตรา 1599)	คำสั่งศาลตั้งผู้จัดการมรดก	ศาล ตามคำร้องของทายาท ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการ (มาตรา 1713)	เริ่มใน 15 วัน เสร็จใน 1 เดือน ศาลขยายได้ (มาตรา 1728 ถึง 1729)
อังกฤษและเวลส์	ผู้แทนกองมรดก ถือไว้เพื่อจัดการ (ไม่มีพินัยกรรม: Public Trustee ถือไว้ชั่วคราวจนศาลตั้งผู้จัดการ AEA 1925 s.9)	Grant of probate / letters of administration	ศาลสูง ข้ามลำดับได้เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ (Senior Courts Act 1981 s.116)	เมื่อศาลสั่ง แสดงบัญชีโดยสาบาน (AEA 1925 s.25)
เยอรมนี	ทายาททันที ทั้งกอง (BGB § 1922)	Erbschein (BGB § 2353)	ศาลมรดก ตั้ง Nachlasspfleger เมื่อยังไม่มีผู้รับมรดก (§ 1960)	ศาลมรดกสั่งให้ทำบัญชีได้ (§ 1960)
ญี่ปุ่น	ทายาททันที (ประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 896)	ไม่มีคำสั่งศาลเป็นหลัก ใช้เอกสารทะเบียนครอบครัว	ศาลครอบครัว: ผู้ดูแลทรัพย์มรดกตามคำขอของผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการ (มาตรา 897 ทวิ) ผู้จัดการตามพินัยกรรมตามคำขอของผู้มีส่วนได้เสีย (มาตรา 1010)	ผู้จัดการตามพินัยกรรมทำโดยไม่ชักช้า (มาตรา 1011)

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

มุมมองนิติเศรษฐศาสตร์: ผู้จัดการมรดกในฐานะกลไกลดต้นทุนธุรกรรม

นิติเศรษฐศาสตร์ (law and economics คือการวิเคราะห์กฎหมายด้วยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์) มองคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดกว่าเป็นสินค้าสาธารณะชนิดหนึ่ง คือหลักฐานกลางที่รัฐผลิตครั้งเดียวแล้วทุกหน่วยงานใช้ร่วมกันได้ ทำให้ต้นทุนธุรกรรม (transaction cost) ของการโอนทรัพย์หลังความตายต่ำกว่าการให้ธนาคารและนายทะเบียนแต่ละแห่งตรวจสอบทายาทเอง Ronald H. Coase ชี้ไว้ในบทความ The Problem of Social Cost (1960) ว่าเมื่อการเจรจาและการตรวจสอบมีต้นทุน กติกาทางกฎหมายที่เลือกใช้จะกำหนดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ไม่ใช่เพียงการจัดสรรภาระระหว่างคู่กรณี[ฉ] ส่วน John H. Langbein อธิบายใน The Nonprobate Revolution and the Future of the Law of Succession (1984) ว่าการที่ครัวเรือนในสหรัฐอเมริกาหันไปใช้เครื่องมือโอนทรัพย์นอกกระบวนการศาล เช่น บัญชีที่ระบุผู้รับประโยชน์และทรัสต์ เป็นปฏิกิริยาต่อต้นทุนและความล่าช้าของกระบวนการจัดการมรดกโดยตรง[ช]

ในเชิงโครงสร้าง ระบบผู้จัดการมรดกตอบปัญหาสองประการที่เกิดขึ้นเมื่อทรัพย์สินเปลี่ยนมือโดยความตาย ประการที่หนึ่ง ปัญหาข้อมูลไม่สมมาตรระหว่างกองมรดกกับบุคคลภายนอก นายทะเบียนและสถาบันการเงินไม่อาจตรวจสอบได้เองว่าผู้ใดเป็นทายาท คำสั่งศาลจึงทำหน้าที่เป็นหลักฐานกลางที่ทุกฝ่ายเชื่อถือได้ในราคาต่ำกว่าการให้แต่ละหน่วยงานตรวจสอบเอง ประการที่สอง ปัญหาการกระทำร่วมกันของทายาทหลายคน ซึ่งแต่ละคนมีแรงจูงใจต่างกันและอาจถ่วงการตัดสินใจ กฎหมายจึงรวมอำนาจจัดการไว้ที่บุคคลเดียวหรือคณะบุคคลที่ตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก พร้อมกลไกควบคุม ได้แก่ หน้าที่ทำบัญชีภายในกำหนดเวลา ความรับผิดตามหลักตัวแทน ข้อห้ามทำนิติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกองมรดก และสิทธิร้องขอถอน ซึ่งเป็นการถ่วงดุลระหว่างประสิทธิภาพในการจัดการกับการคุ้มครองทายาทผู้ไม่ได้ควบคุมทรัพย์

ต้นทุนที่สูงที่สุดในคดีประเภทนี้ไม่ใช่ค่าธรรมเนียมศาล แต่เป็นต้นทุนของเวลาที่ทรัพย์มรดกถูกตรึงไว้ไม่อาจใช้หรือจำหน่ายได้ระหว่างรอคำสั่ง และต้นทุนของข้อพิพาทระหว่างทายาทซึ่งเพิ่มขึ้นตามจำนวนทายาทและมูลค่าทรัพย์ การวางแผนล่วงหน้าโดยทำพินัยกรรมที่ตั้งผู้จัดการมรดกไว้ชัดเจน จึงเป็นวิธีลดต้นทุนทั้งสองรายการที่ได้ผลที่สุด

คำถามที่พบบ่อยเรื่องการตั้งผู้จัดการมรดก

คำถามชุดนี้รวบรวมจากคำค้นที่ผู้อ่านใช้จริง คำตอบเป็นหลักทั่วไปตามตัวบทและแนวคำพิพากษาที่อ้างไว้ในหน้านี้ ผลของแต่ละคดีขึ้นกับข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

ไม่มีพินัยกรรม ต้องตั้งผู้จัดการมรดกหรือไม่

ไม่มีกฎหมายบังคับ แต่ในทางปฏิบัติต้องตั้งเมื่อทรัพย์มรดกเป็นทรัพย์ที่ต้องจดทะเบียน เช่น ที่ดิน รถยนต์ หรือเงินฝากธนาคาร เพราะนายทะเบียนและธนาคารเรียกคำสั่งศาลเป็นหลักฐาน เหตุที่ใช้ร้องขอคือเหตุขัดข้องในการจัดการหรือแบ่งปันมรดกตามมาตรา 1713 (2)

ยื่นคำร้องที่ศาลไหน

ศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลขณะถึงแก่ความตาย โดยทั่วไปคือศาลแพ่ง หรือศาลจังหวัดที่ทะเบียนบ้านของผู้ตายตั้งอยู่ ถ้าผู้ตายไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร ยื่นต่อศาลที่ทรัพย์มรดกตั้งอยู่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 จัตวา

ใช้เวลานานเท่าใด

กรณีไม่มีผู้คัดค้าน โดยทั่วไปประมาณหนึ่งถึงสองเดือนนับแต่ยื่นคำร้องจนศาลมีคำสั่ง ตามกำหนดนัดของแต่ละศาล กรณีมีผู้คัดค้าน ระยะเวลาขึ้นอยู่กับจำนวนพยานและนัดสืบพยานของศาล

ผู้จัดการมรดกต้องเป็นทายาทหรือไม่

ไม่จำเป็น บุคคลใดก็เป็นได้หากไม่เป็นผู้เยาว์ ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ และไม่เป็นบุคคลล้มละลายตามมาตรา 1718 แต่เมื่อมีผู้เสนอตัวหลายคน ศาลเลือกผู้ที่จะจัดการเพื่อประโยชน์แก่กองมรดก ซึ่งทายาทโดยธรรมอยู่ในฐานะที่เหมาะสมกว่าบุคคลภายนอกที่มีข้อโต้แย้งกับกองมรดก

ผู้จัดการมรดกไม่แบ่งมรดกให้ ทำอย่างไร

ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ศาลสั่งถอนผู้จัดการมรดกได้เพราะเหตุละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ตามมาตรา 1727 โดยต้องร้องขอก่อนการปันมรดกเสร็จสิ้น และหากมีการเบียดบังทรัพย์มรดก อาจดำเนินคดีอาญาฐานยักยอกได้ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3256/2563

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

แหล่งอ้างอิงกฎหมายต่างประเทศและนิติเศรษฐศาสตร์

แหล่งอ้างอิงต่อไปนี้สำนักงานเปิดอ่านจากแหล่งทางการหรือฐานข้อมูลวิชาการเมื่อ 15 ตุลาคม 2569 ตัวบทต่างประเทศอ้างจากเว็บไซต์ทางการของแต่ละประเทศ และคำพิพากษาต่างประเทศอ้างจากฐานข้อมูลคำพิพากษาที่เปิดให้สาธารณชนตรวจสอบได้

1. Administration of Estates Act 1925 (15 & 16 Geo. 5 c. 23), section 9 Vesting of estate in Public Trustee where intestacy or lack of executors (ถ้อยคำที่ใช้บังคับตั้งแต่ 1 July 1995) และ section 25 Duty of personal representatives: legislation.gov.uk ตรวจเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

2. Senior Courts Act 1981 (c. 54), section 116 Power of court to pass over prior claims to grant: legislation.gov.uk ตรวจเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

3. Commissioner of Stamp Duties (Queensland) v Livingston [1964] UKPC 45, [1965] AC 694 (Privy Council, 7 October 1964): bailii.org ตรวจถ้อยคำคำพิพากษาเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

4. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) § 1922 Gesamtrechtsnachfolge, § 1960 Sicherung des Nachlasses; Nachlasspfleger และ § 2353 Zuständigkeit des Nachlassgerichts, Antrag (Erbschein): gesetze-im-internet.de (Bundesministerium der Justiz) ตรวจถ้อยคำภาษาเยอรมันเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

5. 民法 (ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น 明治29年法律第89号) 第882条 第896条 第897条の2 第1010条 第1011条 ฉบับที่ใช้บังคับปัจจุบัน: e-Gov 法令検索 ตรวจถ้อยคำภาษาญี่ปุ่นเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

6. Ronald H. Coase, The Problem of Social Cost, 3 Journal of Law and Economics 1 (1960)

7. John H. Langbein, The Nonprobate Revolution and the Future of the Law of Succession, 97 Harvard Law Review 1108 (1984)

เชิงอรรถและแหล่งที่มา

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713 บัญญัติว่า “ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกก็ได้ ในกรณีดังต่อไปนี้ (1) เมื่อเจ้ามรดกตาย ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมได้สูญหายไป หรืออยู่นอกราชอาณาเขต หรือเป็นผู้เยาว์ (2) เมื่อผู้จัดการมรดกหรือทายาทไม่สามารถ หรือไม่เต็มใจที่จะจัดการ หรือมีเหตุขัดข้องในการจัดการหรือในการแบ่งปันมรดก (3) เมื่อข้อกำหนดพินัยกรรมซึ่งตั้งผู้จัดการมรดกไว้ไม่มีผลบังคับได้ด้วยประการใด ๆ การตั้งผู้จัดการ

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

มรดก นั้น ถ้า มี ข้อกำหนดพินัยกรรม ก็ ให้ ศาล ตั้ง ตาม ข้อกำหนดพินัยกรรม และ ถ้า ไม่ มี ข้อกำหนดพินัยกรรม ก็ ให้ ศาล ตั้ง เพื่อ ประโยชน์แก่กองมรดกตามพฤติการณ์ และโดยคำนึงถึงเจตนาของเจ้ามรดก แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร"ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 จัตวา บัญญัติว่า "คำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดก ให้เสนอต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์มรดกอยู่ในเขตศาล"ที่มา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับ ปรับปรุง ล่าสุด. เพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติ แก้ไข เพิ่มเติม ประมวลกฎหมาย วิธี พิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2534 ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

3. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1718 บัญญัติว่า "บุคคลต่อไปนี้จะเป็นผู้จัดการมรดกไม่ได้ (1) ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ (2) บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ (3) บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย"ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

4. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1716 บัญญัติว่า "หน้าที่ผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้ง ให้เริ่มนับแต่วันที่ได้ฟังหรือถือว่าได้ฟังคำสั่งศาลแล้ว"ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

5. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1728 บัญญัติว่า "ผู้จัดการมรดกต้องลงมือจัดทำบัญชีทรัพย์มรดกภายในสิบห้าวัน (1) นับแต่เจ้ามรดกตาย ถ้าในขณะนั้นผู้จัดการมรดกได้รู้ถึงการตั้งแต่งตามพินัยกรรมที่มอบหมายไว้แก่ตน หรือ (2) นับแต่วันที่เริ่มหน้าที่ผู้จัดการมรดกตามมาตรา 1716 ในกรณีที่ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดก หรือ (3) นับแต่วันที่ผู้จัดการมรดกรับเป็นผู้จัดการมรดกในกรณีอื่น"ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

6. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1729 บัญญัติว่า "ผู้จัดการมรดกต้อง จัดทำ บัญชี ทรัพย์มรดก ให้ แล้วเสร็จ ภายใน หนึ่ง เดือน นับแต่ เวลา ที่ ระบุ ไว้ในมาตรา 1728 แต่ กำหนด เวลานี้ เมื่อ ผู้จัดการมรดก ร้องขอ ก่อน สิ้น กำหนด เวลา หนึ่ง เดือน ศาล จะ อนุญาตให้ขยายต่อไปอีกก็ได้ บัญชีนั้นต้องทำต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ซึ่งต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกองมรดกนั้นด้วย บุคคล ซึ่ง จะ เป็น พยาน ใน การ ทำ พินัยกรรม ไม่ได้ตามมาตรา 1670 จะ เป็น พยาน ใน การ ทำ บัญชี ใด ๆ ที่ ต้อง ทำ ขึ้น ตาม บท บัญญัติ แห่ง ประมวลกฎหมาย นี้ ไม่ ได้"ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับ รวม แก้ไข เพิ่มเติม, ฐานข้อมูล กฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

7. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1727 บัญญัติว่า "ผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดจะร้องขอให้ศาลสั่งถอนผู้จัดการมรดกเพราะเหตุผู้จัดการมรดกละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุอย่างอื่นที่สมควรก็ได้ แต่ต้องร้องขอเสียก่อนที่การปันมรดกเสร็จสิ้นลง แม้ถึงว่าจะได้เข้ารับตำแหน่งแล้วก็ดี ผู้จัดการมรดกจะลาออกจากตำแหน่งโดยมีเหตุอันสมควรก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล"ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับ รวม แก้ไข เพิ่มเติม, ฐานข้อมูล กฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

8. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3256/2563 (ป.อ. มาตรา 352, 354; ป.พ.พ. มาตรา 1719, 1720, 1721, 1723, 1750; ป.วิ.อ. มาตรา 158 (5), 192). ข้อความในคำพิพากษาฉบับย่อ: "จำเลยไม่อาจจัดการมรดกให้เป็นไปทางหนึ่งทางใดตามอำเภอใจได้ แต่จักต้องทำหน้าที่ผู้จัดการมรดกภายใต้กรอบและหลักเกณฑ์ที่ ป.พ.พ. กำหนดไว้"ที่มา ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ค้นด้วยเลขคำพิพากษา) เปิดอ่านเมื่อ 15 ตุลาคม 2569, ข้อจำกัด: เป็นคดีอาญา ประเด็นความรับผิดทางแพ่งของผู้จัดการมรดกต่อทายาทอยู่ที่มาตรา 1720

9. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 บัญญัติว่า "เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น"ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

10. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

11. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1711 บัญญัติว่า “ผู้จัดการมรดกนั้นรวมตลอดทั้งบุคคลที่ตั้งขึ้นโดยพินัยกรรมหรือโดยคำสั่งศาล”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

12. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1712 บัญญัติว่า “ผู้จัดการมรดกโดยพินัยกรรมอาจตั้งขึ้นได้ (1) โดยผู้ทำพินัยกรรมเอง (2) โดยบุคคลซึ่งระบุไว้ในพินัยกรรม ให้เป็นผู้ตั้ง”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

13. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713 อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 1

14. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 บัญญัติว่า “ทายาทโดยธรรมมีหกลำดับเท่านั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรคสอง แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ (1) ผู้สืบสันดาน (2) บิดามารดา (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน (5) ปู่ ย่า ตา ยาย (6) ลุง ป้า น้า อา คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้ บังคับ ของ บทบัญญัติ พิเศษ แห่งมาตรา 1635”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับ รวม แก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

15. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1635 บัญญัติว่า “ลำดับและส่วนแบ่งของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ในการรับมรดกของผู้ตายนั้น ให้เป็นไปดังต่อไปนี้ (1) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (1) ซึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น มีสิทธิได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าตนเป็นทายาทชั้นบุตร (2) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (3) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) แต่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกกึ่งหนึ่ง (3) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (4) หรือ (6) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่หรือมีทายาทตามมาตรา 1629 (5) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ มีสิทธิได้มรดกสองส่วนในสาม (4) ถ้าไม่มีทายาทดังที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกทั้งหมด”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

16. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8935/2568 (ป.พ.พ. มาตรา 1608 วรรคท้าย, 1713 วรรคหนึ่ง, 1718). ข้อความในคำพิพากษาฉบับย่อ: “นับว่าผู้คัดค้านเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์ดังกล่าว ชอบที่ผู้คัดค้านจะร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1713 วรรคหนึ่ง”ที่มา ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ค้นด้วยเลขคำพิพากษา) เปิดอ่านเมื่อ 15 ตุลาคม 2569, ข้อจำกัด: ส่วนได้เสียของผู้คัดค้านเกิดจากข้อโต้แย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่ระบุในพินัยกรรม ไม่ใช่ฐานะทายาท

17. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 574-575/2567 (ป.พ.พ. มาตรา 1629, 1713, 1718; ป.วิ.พ. มาตรา 55). ข้อความในคำพิพากษาฉบับย่อ: “พินัยกรรมจึงเป็นโมฆะ ผู้คัดค้านจึงไม่ใช่ทายาทและไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียที่จะมาร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1713”ที่มา ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ค้นด้วยเลขคำพิพากษา) เปิดอ่านเมื่อ 15 ตุลาคม 2569, ข้อจำกัด: ข้อเท็จจริงเรื่องสภาพของเจ้ามรดกขณะทำพินัยกรรมเป็นประเด็นที่ศาลรับฟังจากพยานหลักฐานในคดีนั้น

18. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 จัตวา อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 2

19. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1718 อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 3

20. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713 อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 1

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

21. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4067/2560 (ป.พ.พ. มาตรา 1718, 1727 วรรคหนึ่ง; ป.วิ.พ. มาตรา 142). ข้อความในคำพิพากษาฉบับย่อ: “ผู้ร้องซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมย่อมสมควรเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายยิ่งกว่าผู้คัดค้านซึ่งเป็นเพียงเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันมากับผู้ตายในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น”ที่มา ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา (ค้นด้วยเลขคำพิพากษา) เปิดอ่านเมื่อ 15 ตุลาคม 2569, ข้อจำกัด: เป็นดุลพินิจเลือกตัวผู้จัดการมรดกระหว่างผู้ร้องกับผู้คัดค้าน ไม่ได้วางหลักว่าเจ้าของรวมร้องขอไม่ได้ในทุกกรณี

22. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1715 บัญญัติว่า “ผู้ทำพินัยกรรมจะตั้งบุคคลคนเดียวหรือหลายคนให้เป็นผู้จัดการมรดกก็ได้ เว้นแต่จะมีข้อกำหนดไว้ในพินัยกรรมเป็นอย่างอื่น ถ้ามีผู้จัดการมรดกหลายคน แต่ผู้จัดการเหล่านั้นบางคนไม่สามารถหรือไม่เต็มใจที่จะจัดการ และยังมีผู้จัดการมรดกเหลืออยู่แต่คนเดียว ผู้นั้นมีสิทธิที่จะจัดการมรดกได้โดยลำพัง แต่ถ้ามีผู้จัดการมรดกเหลืออยู่หลายคน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้จัดการเหล่านั้นแต่ละคนจะจัดการโดยลำพังไม่ได้”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

23. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1726 บัญญัติว่า “ถ้าผู้จัดการมรดกมีหลายคน การทำการตามหน้าที่ของผู้จัดการมรดกนั้นต้องถือเอาเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีข้อกำหนดพินัยกรรมเป็นอย่างอื่น ถ้าเสียงเท่ากัน เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ ก็ให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

24. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1716 อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 4

25. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1719 บัญญัติว่า “ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็น เพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่งแจ้งชัดหรือโดยปริยายแห่งพินัยกรรม และเพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไปหรือเพื่อแบ่งปันทรัพย์มรดก”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

26. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1728 อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 5

27. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1729 อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 6

28. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1732 บัญญัติว่า “ผู้จัดการมรดกต้องจัดการตามหน้าที่และทำรายงานแสดงบัญชีการจัดการและแบ่งปันมรดกให้เสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ระบุไว้ในมาตรา 1728 เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรม ทายาทโดยจำนวนข้างมากหรือศาลจะได้กำหนดเวลาให้ไว้เป็นอย่างอื่น”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

29. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1733 บัญญัติว่า “การให้อนุมัติ การปลดเปลื้องความรับผิด หรือข้อตกลงอื่น ๆ อันเกี่ยวกับรายงานแสดงบัญชีการจัดการมรดกดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1732 นั้น จะสมบูรณ์ต่อเมื่อรายงานแสดงบัญชีนั้นได้ส่งมอบล่วงหน้าแก่ทายาทพร้อมด้วยเอกสารอันเกี่ยวกับการนั้นไม่น้อยกว่าสิบวันก่อนแล้ว คดีเกี่ยวกับการจัดการมรดกนั้น มิให้ทายาทฟ้องเกินกว่าห้าปีนับแต่การจัดการมรดกสิ้นสุดลง”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

30. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1736 บัญญัติว่า “ตราบใดที่เจ้าหนี้กองมรดก หรือผู้รับพินัยกรรมที่ปรากฏตัว ยังไม่ได้รับชำระหนี้ หรือส่วนได้ตามพินัยกรรมแล้วทุกคน ให้ถือว่าทรัพย์มรดกยังคงอยู่ในระหว่างจัดการ ในระหว่างเวลาเช่นว่านั้น ผู้จัดการมรดกชอบที่จะทำการใด ๆ ในทางจัดการตามที่จำเป็นได้ เช่นฟ้องคดีหรือแก้ฟ้องในศาลและอื่น ๆ อนึ่ง ผู้จัดการมรดกต้องทำการทุกอย่างตามที่จำเป็น เพื่อเรียกเก็บหนี้สินซึ่งค้างชำระอยู่แก่กองมรดกภายในเวลาอันเร็วที่สุดที่จะทำได้ และเมื่อเจ้าหนี้กองมรดกได้รับชำระหนี้แล้ว ผู้จัดการมรดกต้องทำการแบ่งปันมรดก”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/

31. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1720 บัญญัติว่า “ผู้จัดการมรดกต้องรับผิดต่อทายาทตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 809 ถึงมาตรา 812 มาตรา 819 มาตรา 823 แห่งประมวลกฎหมายนี้โดยอนุโลม และเมื่อเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้ใช้มาตรา 831 บังคับโดยอนุโลม”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

32. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1722 บัญญัติว่า “ผู้จัดการมรดกจะทำนิติกรรมใด ๆ ซึ่งตนมีส่วนได้เสียเป็นปฏิปักษ์ต่อกองมรดกหาได้ไม่ เว้นแต่พินัยกรรมจะได้อนุญาตไว้ หรือได้รับอนุญาตจากศาล”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

33. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3256/2563 อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 8

34. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1727 อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 7

35. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1733 อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 29

36. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ฟ้องคดีมรดกเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตายหรือนับแต่เมื่อทายาทโดยธรรมได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก คดีฟ้องเรียกตามข้อกำหนดพินัยกรรม มิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อผู้รับพินัยกรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงสิทธิซึ่งตนมีอยู่ตามพินัยกรรม ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 193/27 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อันมีต่อเจ้ามรดกมีกำหนดอายุความยาวกว่าหนึ่งปี มิให้เจ้าหนี้นั้นฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก ถึงอย่างไรก็ดี สิทธิเรียกร้องตามที่ว่ามาในวรรคก่อน ๆ นั้น มิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย”ที่มา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับรวมแก้ไขเพิ่มเติม, ฐานข้อมูลกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (searchlaw.ocs.go.th) ฉบับปรับปรุงล่าสุด. ตรวจถ้อยคำเมื่อ 15 ตุลาคม 2569

บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด | เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 0105569142001
300/90 พรีเมียมเพลส ถนนนวมินทร์ แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 081 654 5922 | contact@eksiamlegal.com | eksiamlegal.com
ฉบับออนไลน์ https://eksiamfamilylaw.com/inheritance/estate-administrator/